

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 407 К1

Дата 06.10.2021 г.

изх. № 940
06.10.2021 г.
гр. София

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СОФИЯ

На Ваш № 111 КД/29.04.2021 г.

ОТНОСНО: становище по конституционно дело № 6/2021 г.

Изпращаме Ви приложено 1 бр. становище по к. д. № 6/2021 г., прието с решение на Пленума на Върховния административен съд, проведен на 30.09.2021 г., както и препис-извлечение от протокола от заседанието.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Съгласно текста

ГЕОРГИ ЧОЛАКОВ

Председател на Върховния административен съд

3. Б./II колегия

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

**Становище на
ПЛЕНУМА НА
ВЪРХОВНИЯ АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД**

по к. д. № 6/2021 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Делото е образувано на 19.03.2021 г. по искане на общото събрание на Гражданска колегия на Върховния касационен съд за даване на задължително тълкуване на чл. 5, ал. 1, ал. 2 и ал. 4, чл. 6, ал. 2, чл. 13, ал. 3, чл. 14, чл. 32, ал. 1, чл. 46, ал. 1 и чл. 47, ал. 2 от Конституцията, както и за произнасяне относно съответствието на чл. 8 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС) и на чл. 7 от Хартата на основните права на Европейския съюз (ХОПЕС) с възприетото от Конституцията обяснение на понятието „пол“, по следните въпроси:

1. Какво е обяснението на понятието „пол“, възприето от Конституцията, и има ли то самостоятелно психологическо и/или социално изражение, различно от биологичното?

2. Как е решен на конституционно ниво въпросът за баланса между понятието „пол“, възприето от върховния закон, и правото на личен живот по чл. 32, ал. 1 от Конституцията в аспекта на възможността държавните органи на Република България да зачетат последиците от личната идентификация на български гражданин, който се е самоопределил към пол, различен от биологичния?

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

3. Признават ли чл. 5, ал. 4, а и чл. 4, ал. 3 от Конституцията предимство на чл. 8 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, съставена в Рим на 4 ноември 1950 г. (КЗПЧОС, ратифицирана със закон - ДВ, бр. 66 от 1992 г., обн. ДВ, бр. 80 от 1992 г., изм. бр. 137 от 1998 г., попр. бр. 97 от 1999 г. и бр. 38 от 2010 г.) и на чл. 7 от Хартата на основните права на Европейския съюз пред обяснението на понятието „пол“, възприето от Конституцията на Република България?

С определение от 29 април 2021г. на КС до тълкуване е допуснат въпросът - **как следва да се разбира понятието „пол“, използвано в Конституцията, и има ли то смисъл, различен от биологичен пол?**

Отклонени като недопустими за тълкуване са въпросите:

1. Как е решен на конституционно ниво въпросът за баланса между понятието „пол“, възприето от върховния закон, и правото на личен живот по чл. 32, ал. 1 от Конституцията в аспекта на възможността държавните органи на Република България да зачетат последиците от личната идентификация на български гражданин, който се е самоопределил към пол, различен от биологичния?

2. Признават ли чл. 5, ал. 4, а и чл. 4, ал. 3 от Конституцията предимство на чл. 8 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, съставена в Рим на 4 ноември 1950 г. (КЗПЧОС, ратифицирана със закон - ДВ, бр. 66 от 1992 г., обн. ДВ, бр.80 от 1992 г., изм. бр. 137 от 1998 г., попр. бр. 97 от 1999 г. и бр. 38 от 2010 г.) и на чл. 7 от Хартата на основните права на Европейския съюз пред обяснението на понятието „пол“, възприето от Конституцията на Република България?

Определението, с което до тълкуване е допуснат въпросът - как следва да се разбира понятието „пол“, използвано в Конституцията, и има ли то смисъл, различен от биологичен пол, е подписано с особено мнение от съдиите Гроздан Илиев, Надежда Джелепова и Филип

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

Димитров, като първите двама от конституционните съдии са изразили общо мнение за недопустимост на първия въпрос, а съдия Филип Димитров е изложил различно по съдържание особено мнение.

Като заинтересовани страни по делото са конституирани: Народното събрание, президентът на Република България, Министерският съвет, министърът на правосъдието, министърът на здравеопазването, министърът на вътрешните работи, Върховният административен съд, главният прокурор, Комисията за защита от дискриминация, Висшият адвокатски съвет и омбудсманът.

Отправени са покани за даване на становища към Българска православна църква, Католическа църква в България, Мюсюлманско изповедание, Религиозна общност на евреите в България, Арменска Апостолическа Православна Света Църква, Съюз на юристите в България, Фондация „Български адвокати за правата на човека“, Българска Психиатрична Асоциация, Дружество на психолозите в България, Българско дружество по генетика и геномика на човека. До настоящия момент по делото са депозираны общо 30 становища от страни по делото - други обществени организации.

Конституцията на Република България употребява понятието „пол“ еднократно в нормата на чл. 6 КРБ, според която „(1) Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. (2) Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние.“

Върховният административен съд, като конституирана заинтересована страна по делото, по поставения и допуснат до

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

тълкуване въпрос - как следва да се разбира понятието „пол“, използвано в Конституцията, и има ли то смисъл, различен от биологичен пол, изразява становище, че понятието „пол“, използвано в Конституцията на Република България, има само и единствено биологичен смисъл и изразява разбирането за човека като мъж и като жена.

Основания за това разбиране е наличието на обективни предпоставки от биологичен характер, които поради своята фундаменталност и основополагаща биологична същност не могат да бъдат игнорирани като обстоятелства от обективната реалност, за да се даде предпочитание на обстоятелства от субективен, респективно вторичен характер, каквито са например: субективното мнение на човека за собствения му пол, различен от биологичния; желанието на индивида да бъде възприеман от обществото и държавните органи по признак пол, различен от биологичния, да се въздигне в законен интерес, и по-нататък – в субективно право, защитимо с притезание за дължимо поведение от страна на обществото и държавата.

Човекът като мъж и като жена представлява фактическа и обективна реалност, която съществува от самото начало на съществуването на този биологичен вид. Разделението на пола на мъжки и женски е присъщо не само на човешките индивиди, но и всички висши форми от биологичните видове, на всички млекопитаещи.

Половото разделение на хората на мъже и жени е биологично детерминирано както на нивото на съществуване на биологичния вид – генетично, органно и функционално, така и на външно ниво чрез външни признаци, служещи като средство за разпознаване на половете и комуникация между индивидите.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

При хората делението на мъже и жени по биологични характеристики съществува дори още преди създаването на културата и нейните измерения. Дори да се внесе промяна във външните проявления на пола, а по този начин да се внесе промяна в начина неговото разпознаване и комуникация между индивидите, то промяната не може да засегне нито генетичния строеж, нито начина на функциониране на органите, тъй като обратното би застрашило физическото съществуване на конкретния индивид. Полът принадлежи на биологията и внасянето му като форма на самоопределяне като елемент от културата е вторично явление, което до настоящия момент не намира отражение в юридическата надстройка, в системата от правни норми, съдържащи се в КРБ.

Ако правните норми въздигнат желанието на даден индивид да се самоопределя по признак пол по начин, различен от биологично определения, в законен интерес, респективно в субективно право, т. е. полът да се разбира като явление от културата на човека, извън неговите биологични характеристики, то неминуемо ще се стигне до следните противоречия от правен, респективно от социален характер.

I. Дори да се признае правото или интересът от самоопределяне по признак пол по начин, различен от биологично определения, обективно съществуващите фактори, биологично разделящи хората на мъже и жени – вътрешно присъщи и външни, следва задължително да намерят правна/юридическа защита, защото са реално съществуващи явления от обективната действителност.

Признаването на избора на пол, различен от биологическия, за законен интерес или субективно право не може да измести от лоното на правната уредба и защита пола като биологична категория, притежаваща

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

своите строго специфични биологични характеристики, разделящи човека на мъж и жена.

Това означава, че в правните системи следва задължително да са налице две правни регламентации:

1. на група на правно уредени обществени отношения, в които полът встъпва в своя естествен биологичен характер, в които мъжете са мъже по биологичен вид и жените са жени по биологичен вид. Това са обществени отношения, включващи без изключение всички нива на обществения и социалния живот - започвайки от медицината (например отношения, свързани с процеси като раждане, диагностика на заболявания, лечение), преминавайки през спорт, през културни прояви и др., свършвайки със социалното осигуряване и пенсиониране.

2. на група на правно уредени обществени отношения, съществуващи паралелно с първата категория, основани на правото на избор на пол, различен от биологично определения, които следва да засегнат същите нива на обществения и социалния живот (например процеси като раждане, диагностика на заболявания, лечение), спорт, културни прояви, като театър, опера и др., свършвайки със социалното осигуряване и пенсиониране.

Съществуването на двете паралелни правни регламентации на обществените отношения е задължително, доколкото всяка от двете категории от лица – тези, които не желаят да се самоопределят по полов признак по различен начин от биологичния, а се основават именно на биологичния характер на пола, и другата категория, които предпочитат да се самоопределят по пол, различен от биологичния, следва да са равнопоставени, без дискриминационен подход от страна на законодателя.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

II. На следващо място, съществуването на две паралелни правни регламентации е извикано като необходимост от очертаващия се конфликт между принципа на истинност и законовите фикции, между нуждата правото да стъпи на принципа на истинност при отразяване на фактите и обстоятелствата от обективната реалност, от една страна, и защитения от закона интерес или субективно право на избор на пол, различен от биологичния, от друга, който не стъпва на принципа на истинността. Подобен конфликт може да бъде видян във всички сфери на обществения живот – достатъчно ярък пример е спортът, в който сред жените лекоатлетки се състезава самоопределил се като жена мъж.

Но в най-голяма степен този конфликт засяга областта на обществените отношения, свързани с материята на произхода, уредена от частното право и неговото документално отразяване от нормите на публичното (административното право). Конфликтът между правата и интересите на лицата да получат обективна и истинна информация за своя биологичен произход - за своите биологични родители, чрез издаване на верни актове за раждане и правото на лицето с променен пол да се впише като втора майка или втори баща в същия акт за раждане, е вече налице в административната и съдебната практика. От тук се налага извод, че при обективно съществуващата единствена възможност едно дете да се роди от биологичен баща и биологична майка, вписването на две майки или двама бащи в актовете за раждане изисква създаване на законова фикция като инструмент на правото, в отклонение и в противоречие с принципа на истинност. Фикцията като правен инструмент не може да измести от правната уредба обективния факт, че детето произхожда от мъж и жена – негови биологични родители.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

Подобен правен дуализъм е немислим на настоящия етап от развитието на обществените отношения, тъй като няма обществена основа. Правото е регулатор на обществени отношения, като в най-голяма степен дава регламентация на такива, които са вече съществуващи в обективната реалност. За да встъпи като бъдещ регулатор занапред на нови обществени отношения, несъществуващи на настоящия етап от развитието на обществото, с каквито възможности правото разполага, следва да е налице ясно очертана тенденция в развитието на обществото, да е налице обществен консенсус по даден въпрос. По въпроса, поставен за тълкуване пред КС, подобен обществен консенсус не е налице.

Поставянето на въпроса за внасяне в понятието пол на съдържание, различно от биологичното такова, чрез признаване на правото на самоопределяне по признак пол, различен от биологично определения, неминуемо би засегнал за в бъдеще и други биологично детерминирани фактори, с които законът свързва определени правни последици и това дали те могат да са предмет на самоопределяне по субективен признак. Например - ще може ли възрастта като понятие, нееднократно употребено в Конституцията като обективна даденост, също да бъде предмет на самоопределяне, или за нея признаването на такова право не може да се допусне. При определяне на възрастта, също и като при пола, съществуват обективни, независими от отношението на субекта фактори, които се проявяват както на вътрешно биологично ниво, така и на външно ниво на индивида. Няма никакво съмнение, че една голяма част от световната икономика и индустрия има за цел и оправдава съществуването си с производство, реклама и разпространение на средствата за преодоляване и заличаване на външните характеристики на възрастта като биологичен фактор. Това

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД

дава ли основание и поставя ли въпрос за самоопределяне по възраст, различна от обективната, и какво би се случило с правната система при признаване на подобен интерес като законен?

Уредбата на обществените отношения от Конституцията на Република България не дава основание да се приеме, че в понятието „пол“ се влага смисъл, различен от биологичния. Ето защо Общото събрание на съдиите от Върховния административен съд изразява становище, че понятието „пол“, употребено в Конституцията на Република България има само и единствено биологичен смисъл и следва да се схваща като уредено от КРБ и защитено от правото разбиране за човека като мъж и като жена.